

THEOLOGIA
MORALIS.

LIBRI QUARTI
CAPITIS SECUNDI DUBIUM II.
DE HORIS CANONICIS.

ARTICULUS I.

Qui obligentur ad Horas?

140. Quinam Clerici teneantur ad Officium? Qualem partem Officii teneantur dicere Subdiaconi ea die qua ordinantur? Et an Subdiaconus qui Officium recitavit ante ordinationem teneatur repetere? — 141. An teneantur ad Horas canonicas omnes Religiosi et Moniales? — 142. An Religiosi non constituti in sacris, et Moniales non dicentes Officium in Choro teneantur recitare privatim? Dub. I. An teneantur ad Officium Religiosi ejeti? Dub. II. An profugi? Dub. III. An ad trireres damnati? An degentes extra Clausura? — 143. Not. 1. An, et quando Religiosi teneantur recitare in Choro? Quid si sint occupati? Not. 2. An peccent graviter Prælati negligentes Officium recitari in Choro? An teneantur Episcopi recitare in Choro? Not. 3. An teneantur supplere omissa, qui plura non percipiunt, ut Choro inserviant? An ad peccandum graviter in Choro sufficiat omissio minoris partis, quam in Officio privato? — 144. De Obligatione Beneficiorum circa Officium. An Beneficiarius ordinatus per metum gravem teneatur ad Officium? *Vide alia apud Busemb.* — 145. Qu. I. Quot peccata committat Sacerdos beneficiatus Officium omittens? Qu. II. An Beneficiarius graviter peccet omittendo Officium, si velit fructus restituere?

140. — « RESP. Clerici Majorum Ordinum etiam suspensi, » excommunicati, degradati, tenentur tum jure Ecclesiastico, » tum generali consuetudine Ecclesiæ.

« Dixi Majorum Ordinum; quia Minorum non tantum non ad » Horas, sed neque ad psalmum *Miserere* tenentur, quem, vel » simile quid, cum Episcopus primam Tonsuram conferens in- » junxit, non videtur obligare, nisi ut vel tantum fiat aliquoties, » vel per modum consilii. *Less. l. 2. c. 37. d. 9. n. 47.*

Unde resolvuntur hi casus :

« 1. Tenetur ad Horas, qui cum dispensatione Papæ duxit uxorem; nisi in hoc ipso sit dispensatus : quia dispensatio, utpote odiosa, strictè est explicanda, et ipse characterem retinet. *Bon. et Az. l. 10 c. 5. contra alios.*

« 2. Clericus incipit obligari à puncto Subdiaconatus suscepti : et quidem ad Horas respondentes horæ, qua ordinatur. *Bon. tr. de Horis q. 1. punct. 5. ex communi. Hinc dicit Croix l. 4. n. 1187 cum Azor. et Stoz. teneri Subdiaconum die quo ordinatur ad Horam, quæ tunc dicenda esset in Choro. Unde, si ordinatur hora undecima, ait Croix cum Bonart. probabile esse teneri tantum ad Vesperas, cum eo tempore regulariter alia Horæ jam persolutæ sint in Choro. Sed huic opinioni non acquiesco, quia verius Ordinatus tenetur ad Horam, quæ respondet ad horam, in qua contrahit obligationem; quapropter regulariter tenetur recitare ab Hora sexta, ut rectè ait *P. Conc. t. 2. p. 397. n. 5. cui adherent. Pal. et Gobatus.**

An autem Subdiaconus qui recitaverit partem illam ante Ordinationem, suæ obligationi satisfecerit? Negant *Tourn. t. 1. p. 619. et Croix l. 4. n. 1187. cum Bon. Pal. etc.* tum quia debito nequit satisfieri antequam contrahatur; tum quia Ecclesia exigit Officium à Subdiaconis, ut nomine ejus illud persolvant; at qui non est adhuc Subdiaconus, nequit nomine Ecclesiæ Officium recitare. Affirmant verò *Tamb. Dec. t. 2. c. 5. n. 9. et Lugo, Trull. et Gob. ap. Dian. p. 6. tr. 6. R. 38. et probabile putant Croix l. c. et Viva q. 3. a. 1. n. 8. quia benè potest debitum illud anticipatè solvi, quod certè moraliter est contrahendum. Prima sententia videtur probabilior, quia Ecclesia exigit Officium à Subdiacono, ut nomine ejus illud persolvat; at qui non est Subdiaconus, neque ab Ecclesia, ut publicus Minister destinatus, non potest nomine Ecclesiæ recitare, neque Orationem publicam officere. Sed huic posset responderi, quòd Sacerdos excommunicatus nec etiam potest orare nomine Ecclesiæ; neque Orationem publicam facere, et hic utique tenetur Officium recitare, et recitando benè satisfacit; ergo ad satisfaciendum non est opus, ut recitans nomine Ecclesiæ oret : Unde adhuc probabile puto secundam sententiam.*

141. — « Resp. 2. Omnes Religiosi professi, ad chorum destinati, utriusque sexûs, obligantur ad Horas : idque ex antiqua, et recepta consuetudine; quam tamen quidam, ut *Aragonius*, putant non obligare tam strictè, ut peccent mortaliter, si bis, terve omittant. Et de monialibus dubitat *Caj. Med. Arm. Dian. tr. 12. R. 17. Imò eas (atque adeo omnes Religiosos Sacris non initiatos) non teneri sub onere peccati absolute, sed nimis laxè docet Petrus March. apud Dian. p. g. tr. 6. res. 7. contra aliorum communem et veram sententiam, quæ docet, teneri secundum suas regulas et consuetudines. Bon. q. 2. p. 2. n. 5. ex Azor. Less. Malder.*

Unde resolves :

« 1. Non tenentur ad Horas 1. Novitii, 2. Conversi, 3. Militantes, Hospitalarii, et cæteri Choro non destinati. *Trull. l. 1. c. 7. d. 12. §. 1. n. 5.*

« 2. Is, qui ex una Religione transit in aliam, in qua non est hæc consuetudo, non tenetur, quia consuetudo non obligat, ubi non est recepta. Ita *Suar. et Laym. Idem dic de Religioso ejecto, vel qui dispensationem obtinuit perpetuò vivendi extra Monasterium, quia, etsi maneat Religiosus, non tamen regularis. Ita probabiliter Sotus, Sanch. Bon. d. 1. q. 2. p. 2. n. 4. etc. contra Suar.*

Hic confert aliqua prænotare de institutione Divini Officii. Horæ Canonicae, ut fertur, saltem quoad substantiam, institutæ fuerunt tempore Apostolorum, ut indicatur *Actor. 2. ubi narratur, quòd Fideles erant perseverantes in fractione panis et orationibus; id est in psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus cantantes et psallentes, juxta Apost. ad Eph. 5. Idque clariùs significavit Clem. Papa I. l. 8. Constit. Apost. can. 34. ubi suis Clericis sic præcepit: Præcationes facite mane, hora tertia, sexta, et nona, et vespere, atque ad galli cantum. Gelasius autem I. ut ferunt *Azorius et Fill.*, publicam legem constituit, qua Clerici septies in die preces Canonicas persolvere cogentur. Quoad verò pertinet ad Breviarii formam, refert Radulphus, ineunte Sæculo XIII. in *Æde Pontificia illud brevium fuisse, et ideo Breviarium appellari V. alia apud Thomassin. Disc. Eccl. p. 4. l. 1. c. 40.**

142. — Primo loco oportet hic plura adnotare de obligatione Religiosorum recitandi Officium, et deinde de recitatione in Choro. Ante omnia illa, magna quæstio occurrit, an Religiosi non constituti in Sacris, et Moniales teneantur sub gravi recitare quotidie Officium, saltem privatè? Prima sententia negat, et hanc tenent *Bordon. in Consil. R. 30. Arm. v. Horæ, Sa eod. verbo n. 1. item Marcant. Martin. à S. Jos. Castro, Anton. à Sp. S. Jo. Med. ap. Salm. tr. 16. de Hor. Can. c. 2. n. 16. et 17. et probabilem putat Less. Res. Cas. post p. 2. D. Th. v. Horæ casu 14. Ratio, quia, licet in hoc adsit consuetudo, non tamen constat, ut dicunt *Caj. Led. Palac. etc. ap. Sanch. Cons. 7. c. 2. d. 3. n. 4. eam fuisse introductam à Religiosis cum animo graviter se obligandi. Secunda sententia censet non peccare graviter Religiosos et Moniales, quæ aliquoties tantum et non frequenter Officium omittunt. Tertia verò sententia communis, quam sequimur, et tenent *Less. l. 2. c. 37. n. 47. Sanch. Conf. l. 7. c. 2. dub. 3. Anac. pag. 190. n. 18. Salm. l. c. n. 19. et P. Conc. t. 2. p. 399. ex num. 3. cum S. Anton. Gonet. Pal. Tamb. Diana, Vasq. ac aliis, item Laym. tr. 6. n. 1. et 2. qui contrariam rejicit; et Reg. apud Tamb. l. 2. c. 5. Dec. §. 1. n. 13. vocat temerariam, ac Diana prorsus improbandam, refertque *Cont. Tourn. t. 1. pag. 625. P. Mutium Vitteleschi Præp. Gen. Soc. JESU anno 1625 prohibuisse, ne quis suorum opinionem illam doceret ut proba-****

bilem; et eandem reprobata fuisse ab Universitatibus Hispaniensi, Conimbricensi, etc. Necnon jussu Pontificis ipsam erasam fuisse à libro *Emnan. Sa.* Nostra autem sententia docet, quòd ipsi tenentur sub gravi officium quotidie recitare, ex consuetudine jam præscripta. Nec valet dicere, quòd non constet ipsam introductam fuisse à Religiosis animo se obligandi sub gravi; nam ex regula generali, pro eo stat possessio, pro quo stat præsumptio: Cum autem consuetudo hæc universè à Religiosis, et Monialibus cum magno incommodo constanter observata fuerit, et Prælati graviter semper reprehenderit eam non servantes; id sufficientem præbet præsumptionem, quòd ipsi recitantes talem consuetudinem verè introduxerint animo se obligandi: Si igitur præsumptio stat pro obligatione, pro ea stat quidem etiam possessio. Vide dicta in simili casu de abstinencia à lacticiis l. 3. n. 1009. v. *Dubitatur III.* Concedunt autem communiter DD. 1. quòd Prælati, etiam inferiores, possint ex causa, putà studiorum, et simili, dispensare sicut in aliis observantiis cum suis subditis, ut non recitent officium. Ita *Salm. n. 20. cum Less. Garc. Vill. Tamb.* Concedunt 2. quòd, si in aliqua Religione constaret non esse talem consuetudinem, talis obligatio in illa non esset; *Salm. ibid. cum Bon. Caj. Sanch. etc.* De Privilegiis autem Religiosorum circa Divinum officium, vide dicta n. 63.

Dubitatur 1. an Religiosi ejecti per sententiam, teneantur ad officium? Affirmant *Cabass. T. I. l. 1. c. 21. n. 18. Conc. t. 2. pag. 403. n. 16. Anacl. pag. 191. n. 23. cum Azor. et Nav.*, quia ipsi retinent statum, et adhuc Religiosi reputantur. Sed non improbabiler negant *cum Busemb. Sanch. de Matr. l. 8. D. 8. n. 11. Less. l. 2. c. 37. n. 50. cum Soto, et Layn. l. 4. tr. 1. c. 4. n. 2.* qui hanc tutam vocat sententiam. Ratio, quia in eis jam extincta est essentia status Religiosi, cum non amplius teneantur ad vota, ut supponit *Sanch.* tanquam certum; nec sit in potestate eorum ad Religionem redire.

Dubitatur 2. an Religiosi profugi obligentur ad officium? Negat *Bon. de Hor. Can. D. 1. q. 11. p. 2. n. 6.* et probabile putat *Tamb. l. c.* quia (ut dicunt) isti constituuntur in statu, cui non convenit recitatio Horarum. Sed melius *Less. l. 2. c. 37. n. 50. et Conc. p. 403, n. 15.* docent teneri. Ratio, quia sicut ipsi non amittunt statum Religiosum, ita ab illius oneribus non eximuntur.

Dubitatur 3. an Religiosi ad triremes damnati teneantur Horas recitare? Affirmat *Layn. c. 4. num. 2. cum Nav. Rodr. Suar. Azor.* saltem pro diebus quibus non remigant; quia hi manent Religiosi. Sed communius negat *Cabass. l. 1. c. 21. n. 18.* qui tamen ait teneri Clericos constitutos in Sacris, sed de utrisque negant *Spor. p. 60. n. 9. Less. l. 2. c. 37. n. 45. Sot. l. 19. q. 5. art. 3. Sanch. de Matr. l. 8. D. 8. n. 11. Conc. t. 2. pag. 403. n. 17. et Salm. c. 2. n. 4. cum Pelliz. Diana, etc.* Ratio, tum quia talis recitatio videretur cedere in dedecus Ordinis Religiosi; si in illa damnatorum turba statum suum ostenderent; tum quia in eo

tam miserabili statu non videntur ipsi hoc onere gravandi. Religiosi autem ex licentia degentes extra Claustra, ad officium tenentur, ut *Concina pag. 403. n. 15. cum Suar.* (contra *Bonac. p. 3. n. 4. etc. ap. Busemb.*) Sicut etiam in carcere detenti, ut *Sporer loc. cit.*

145. — Hic autem plura opus est adicere, quæ pertinent ad recitationem Religiosorum in Choro. Notandum 1. quòd nullus Religiosus, aut Monialis in particulari tenetur sub gravi Horas dicere in Choro; ut communiter docent *Conc. t. 2. p. 377. n. 4. Anacl. pag. 191. n. 21. Viva de 1. Pr. q. 3. art. 1. n. 6. et Salm. c. 1. n. 5. cum Suar. Pal. Bonac. Pell. Tamb. etc.* Modò tamen Chorus non tollatur, ut benè advertunt *Viva et alii.* Paucitas autem Religiosorum excusat totam Communitatem à Choro. Ideo nisi adsint ad minus quatuor expediti, non est obligatio Chori, ut dicunt *Wigandt de Hor. Can. p. 429. n. 84. R. 2. Tamb. Dec. l. 2. c. 5. §. 1. n. 12. Holz. t. 1. pag. 448. n. 471. Ronc. de Hor. Can. p. 144. q. 1. Salm. n. 6. cum Pell. Bordon. etc.* Diximus expediti, nam si sint infirmi, vel legitime occupati, nec etiam si quatuor sint, ad Chorum obligantur. Probabiliter autem putant *Viva d. n. 6. Salm. ibid. cum Pell. et Anton. à Sp. S.* (contra *Wigandt pag. 430.*) sufficere ad satisfaciendum Choro, ut soli Novitii intersint, quia ipsi in favorabilibus reputantur ut Religiosi. Hic obiter nota cum *Conc. p. 337. n. 3.* quòd ex justa causa licet Religiosis aliquando recitare Horas in Sacristia.

Notandum 2. quòd graviter peccent Prælati, qui ex negligentia permittunt, ut omitatur recitari pars notabilis in Choro, uti communiter docent *Suar. de Rel. lib. 4. c. 10. n. 3. Concina tom. 2. pag. 385. n. 19. Salm. c. 1. n. 14. cum Pal. Pelliz. etc.* contra *Bordon. et alios*, quorum sententia non videtur mihi probabilis: quia, si non dubitatur de præcepto dicendi Horas in Choro, nec dubitari debet violari præceptum, si pars notabilis officii omitatur. Episcopi tenentur invigilare, ut officium à Canonicis in Choro persolvatur, et ritè. Cæterum, per se loquendo, non tenentur Episcopi Choro interesse ne Festis quidem diebus; tum quia hæc est consuetudo, tum quia ipsi gravioribus negotiis vacare debent. Ita *Viva de Rest. q. 7. art. 9. n. 14. vers. Dico tertio, cum Val. Fill. et Bon. ex D. Th., qui 2. 2. q. 91. art. 2. ad 3. sic docet: Prælati non debent cantibus insistere ne per hoc à majoribus retrahantur.*

Notandum 3. quòd in Choro non tenentur omnia supplere, ii, qui dum alii cantant, parant aut transferunt libros, perquirunt psalmos, pulsant organa, aut campanas, vel alia Choro necessaria peragunt; tunc enim per socios suppletur, quod ipsi fortè non satis percipiunt. Ita communiter cum *Bus. infra n. 155. Azor. lib. 10. c. 13. q. 2. Salm. cap. 1. nu. 197. nu. 19. Anacl. p. 52. Layn. cap. 5. n. 7. cum Sot. Sylv. st. et Henr. ac Croix lib. 4. n. 1300. cum Valent. Reg. Escob. et Gobat.* Contra *Pal. p. 4. n. 7. Bonac. p. 2. §. 1. 13. cum Nav. Vasq. Sz, Fill. etc.* qui dicunt hoc satisfacere quidem assistentiæ Chori quoad distributiones lucrandas, sed teneri ad

supplendum, si non attenderint ad ea, quæ interim sunt recitata. Et idem sentit *Holz. pag. 448. n. 471.* qui tamen excusat, si modica sit materia, puta quæ ad integrum psalmum non pertingat. Sed satis probabilis est prima sententia, eo quòd dum aliquis occupatur in rebus ad Officii celebritatem pertinentibus, totus Chorus pro eo supplet; prout qui Missæ inservit, censetur eam audire, dum in re necessaria paranda attendit, ut dicunt *Tolet. et Rodr. apud Laym. l. c.* qui notat idem docere *Sotum, Nav. Arag. et Rodr.* de eo, qui Choro alternatim respondet, organum pulsando, quin versiculum suæ partis proferat: Sed huic non acquiesco, cum rectè doceat *Bon. l. c. cum Mosses.* Officium tunc integrè non recitari, quia organum verba non profert. Probabiliter verò satisfacit, qui dum alii recitant, tussit, vel excreat, etiamsi integer psalmus interim dicatur, ut ait *Croix d. n. 1300. cum Sanch. et Gob.* Item probabiliter. *ib. Sanch. Escob. et Diana* excusant eum qui in Choro perlegit lectionem, ne erret, alioquin erraturus; hæc enim causa satis excusat ab illa levi omissionem.

Sentiant autem *Salm. cap. 1. n. 17. cum Suar. Pelliz. etc.* in omissionem recitationis in Choro minorem Officii partem sufficere ad peccandum graviter, quam in recitatione privata. Sed probabiliter id negant *Bon. p. 1. n. 3. et Holz. p. 448. n. 471. cum Thamb. et Bambest.* qui dicunt illam tantum esse omissionem gravem in Choro, quæ gravis est in Officio privato.

Notandum 4. quòd ex Bulla S. Pii V, *A Nobis*, omnes qui utuntur Breviario Romano deobligantur recitare in Choro Officium B. V. Mariæ, Defunctorum, et psalmos penitentiales; præcipitur verò ibidem servari consuetudinem hæc Officia recitandi in locis ubi viget. Hæc autem obligatio extra Chorura non afficit singulos privatos, sed tantum Communitatem, ut rectè aiunt *Conc. pag. 385. n. 21. et Holz. pag. 450. n. 474. cum aliis.*

144. — « Resp. 3. Beneficiati, quotquot habent jus in re, et » plenum dominium Beneficii, si fructus percipiant, vel percep- » turi sint, tenentur ad Horas, *Less. et Laym. l. 4. tr. 2. c. 4. n.* » 1. ex communi, et *Conc. Later. sub Leone X.* Ratio est, quia » Beneficium datur propter officium.

Unde resolves :

« 1. Non tenentur ante acceptam possessionem, nec si sine sua » culpa fructus nullos percipiant, nec percepturi sint. *Laym. l. 4.* » *c. 5. n. 3.* quia non habent Beneficium secundum omnem effec- » tum. * (*Hoc certum est. Vide dicta de Rest. l. 3. n. 564.*) * » Videntur tamen pro ratione fructuum teneri ad aliquoties le- » gendum. *Trull. l. c.*

« 2. Tenetur is qui etsi (sive sine, sive cum sua culpa) non » recipiat omnes suos fructus, recipit tamen tantam partem, quæ » sufficit ad sustentationem. *Bon. d. 1. q. 6. p. 3.*

« 3. Tenentur ii, qui primo, aut etiam secundo anno non per- » cipiunt fructus, eò, quòd assignentur fabricæ, vel præcessori

» mortuo: quia etiam ipsi mortui fruuntur eodem privilegio, et » sic pro tota vita satisfaciunt fabricæ. *Bon. p. 4. n. 22. Laym.* » *c. 5. Suar. Regin. etc.* Contraria tamen sententia non est im- » probabilis. * (*Et probabilem vocant Salm. de Hor. Can. c. 2.* » *n. 45. cum Fill. Bon. Villal.)* * et negat *Less. cum Caj.* se talem » damnaturum, eò quòd vel resignare, vel mori ante possit, et » sic non frui anno gratiæ. *Laym. l. c. Pal. Trull. dub. 13. §. 3.*

« 4. Tenentur et ii, qui habent Beneficium tenue, octo v. g. » vel decem aureorum; quia jura omnibus indistinctè obligationem » Horarum imponunt, sicut iis, qui sunt in majoribus ordinibus. » Ita probabiliter, *Sylo. Azor. Suar. Pal. Bon. d. 1. q. 2. n. 17. et* » communis contra *Sot. Less. Rodr. et Dian. R. 9. Mald. qui* » dicunt, si habet Beneficium tam tenue, ut tertiam partem me- » dioeris sustentationis alicujus Clerici non adæquet, non teneri. » Vide *Dian. l. c. Escob. tr. 5. E. 7. c. 13.* quorum sententiam » non damno. * (*Vide dicta l. 3. n. 674.*) * Vide *Trull. l. 1.* » *c. 7. dist. 12. §. 5.* ubi notat, eum, qui habet plura Beneficia » tenuia, ex quibus competentiam habeat, teneri ad Horas.

« 5. Non excusatur, qui primis annis parum recipit, eò quòd » fructus expendat in substitutum; quia Horarum onus Beneficio » annexum est, et personale, cum quo sponte acceptatur. *Bon. l.* » *c. ex Az. Vasq. Fill. etc.*

« 6. Si filius a patre coactus ad statum Ecclesiasticum, perci- » piat ipse fructus, tenetur ad Horas; secus, si percipiat pater; » hic verò ad restitutionem obligatur. *Laym. c. 5. n. 2. ex Less.* » *l. 2. c. 34. d. 31.*

Idem tenent *Tourn. t. 1. pag. 618. in fin. et Conc. t. 2. p. 40.* Modò metus sit gravis; quo cessante (ait *Tourn.*) tenetur iste Clericus quamprimum Beneficium renunciare.

Quæritur autem hîc, an qui per metum injustè incussum Or- dinem Sacrum suscepit, teneatur Officium recitare? Affirmant *Conc. pag. 397. n. 4. cum S. Anton. Sylo. Ledesm. Comit. et aliis,* quia metus non tollit voluntarium. Sed probabilius negant *Tourn. d. n. 618. cum Suar. et Henr. à S. Ign. Sanch. de Matr. l. 7. D. 2. n. 7. Pal. tract. 7. D. 2. p. 1. §. 1. n. 1. cum Nav. et Sa, Salm. tr. 8. c. 6. n. 50. cum Bon. Azor. Dic. etc.* Ratio, quia licet metus non tollat voluntarium, Ecclesia tamen rationabiliter non censetur velle obligare ad onus Officii, nisi eos qui omnino sponte Ordinem suscipiunt. Et ideo tales per metum gravem ordinati nec etiam ad castitatem tenentur, ut dicunt *Salm. l. c. n. 46. cum AA. cit.* utque diximus de *Voto lib. num. 197. vers. Sed questio,* et dicemus *l. 6. n. 811.*

« 7. Probabile est, eum, qui non residet ex legitima licentia, » vel dispensatione, ideoque fructus non recipit, non teneri ad » Horas; quia obligatio hæc est propter sustentationem datam. » *Trull. l. 1. c. 7. d. 13. §. 3. ex Sanch. etc.*

« 8. Non tenentur qui habent præstimoniam, quæ solent dari » adolescentibus in subsidium studiorum, eò quòd non sint proprie » dicta Beneficia. Ita *Med. Garz. et Less. contra Nav. Sot. et*

» *Rodr.* Tamen rectè monet *Laym. c. 5. n. 6.* considerandam rationem præstimoniorum : Si enim dentur in titulum perpetuum » et habeant annexum aliquod obsequium spirituale, quod per » Laicum expediri nequit, esse Beneficia Ecclesiastica, proin- » deque obligare ad Horas; secus, si consistant in solo temporali » obsequio. Similiter non tenentur pensionarii, cum pensiones » non sint propriè dicta Beneficia, ut *dub. præc.* videri potest. » Quod limitat *Escob. t. 5. E. 6. c. 3. ex Palao*, si fruuntur pen- » sione ob sæcularia obsequia : secus, si titulo Clericali : * (*Vide » n. 138.*) * Denique neque tenetur Coadjutor, si non adminis- » trat; quia obligatio tenet proprietarium, *Pal. Escob. loc. cit.* » *V. Laym. c. 5. n. 9.* * (*Est commune cum Salm. c. 2. n. 29.*) * » « 9. Etsi habens plura Beneficia satisfaciât unica recitatione » Horarum, tenetur tamen tot facere commemorationes quot sunt » Beneficia, seu patroni Beneficiorum; quia par est omnino ratio. » *Bon. Trull. l. c. n. 27.*

145. — Quæritur I. An qui tenetur ad recitationem officii titulo Beneficii, et titulo Ordinis Sacri, omittendo illud, committat duo peccata? Tria hîc ut certa supponenda : Certum est 1. quod iste peccat utique contra Religionem ratione Ordinis sacri, propter quem Ecclesia eum obligat ex motivo Religionis ad Horas recitandas. Certum est 2. quod Beneficiarius omittens Officium semper peccat contra Religionem, etiamsi non habeat Ordinem sacrum, et etiamsi velit fructus restituere, ut dicemus mox infra in quæst. seq. Certum est 3. quod talis Beneficiarius, si omittat Officium, et nolit restituere fructus, peccabit non solum contra Religionem, sed etiam contra justitiam, quia Officium negligendo non potuit fructus acquirere, ut dicunt *Salm. tr. 16. c. 2. n. 32.* juxta sententiam, quam tenent ut veram *Sotus, Suarez, Azor. etc. ac Croix l. 4. n. 1216.* (*Quidquid dicant alii ib.*) Id enim patet ex Concilio Lateran. relato *d. l. 3. n. 663.* ubi dicitur : *Qui Officium non dixerit, fructus suos non faciat.* Sed difficultas est, an Beneficiarius volens fructus restituere, peccet contra justitiam, etiamsi officium omittat animo restituendi fructus? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Laym. l. 4. tr. 1. c. 4. n. 5. in fin. Sanch. de Matr. l. 9. D. 15. n. 6. in fin. Bonac. D. 1. q. 5. p. 1. n. 4. et Less. l. 2. c. 37. n. 52.* Ratio, quia licet Beneficium principaliter detur pro sustentatione Beneficarii, attamen datur cum pacto recitandi Officium; morale enim axioma est, Beneficium propter officium conferri; unde Beneficiarius, omittendo Officium peccat contra justitiam, quia pactum non servat. *Secunda* verò sententia probabilior, quam tenent *Pal. D. 2. p. 5. n. 3. cum Henriq. et Garc. Anac. p. 192. n. 30. Holzm. pag. 441. n. 457 Diana. p. 2. tr. 12. R. 22. cum Salas, et Homobon. Salm. tract. 16. c. 2. n. 32. cum Salaz. Anton. à Spir. Set Trull.* tenet peccare quidem Beneficiarium contra Religionem, cum Ecclesia, imponendo illi onus Officii, imponit ex motivo Religionis, non autem contra justitiam, nam ut posset dici Beneficiarium peccare contra justitiam, probandum esset pactum inter Beneficiatum et Fundatorem, vel Ecclesiam. Sed hoc

pactum neque habetur respectu Fundatorum, ut rectè dicunt *Filliuc. tract. 23. n. 157. et Holzm. l. c.* Alias (ut ait idem. *Holzm. pag. 443. n. 462. v. Instabis, cum Less. l. 2. c. 34. n. 180.*) non potuisset Ecclesia eximere Beneficiarios non recitantes primo semestri ab obligatione restitutionis. Neque habetur pactum respectu Ecclesiæ, cum illud nullo jure, aut ratione probetur. Donec igitur de hoc pacto non constet, nequit dici Beneficiarius omittentem Officium cum intentione restituendi fructus peccare contra justitiam. Nec obstat, beneficium dari propter Officium; nam bene respondet *Palao*, quod Beneficium non datur ab Ecclesia sub obligatione justitiæ, sed Religionis, cum obligatio Officii non oriatur ex Beneficio, sed ex præcepto Ecclesiæ ratione Beneficii imposito ex motivo Religionis.

Sed dices : si nullum intercedit pactum cum Beneficiario, qua ratione ipse peccabit contra justitiam, si fructus non restituet, uti supra tanquam certum suppositum est? Respondetur : Peccabit contra justitiam non ratione pacti iniiti, sed ratione conditionis non impletæ : bene enim potuit Ecclesia Beneficariis imponere pensum Officii ob motivum Religionis, vel sub conditione non faciendi fructus suos, si non recitaverint, vel sub pœna negativa non acquirendi fructus, si Officium omiserint juxta dicta *l. 3. n. 665.* et ut tenent *Viva ibid. et Lugo Resp. mor. l. 5. dub. 6. num. 6. Holzm. d. pag. 443. n. 462.* quod valde probabile putat *Azor. p. 2. l. 10. t. 14. qu. 7.* Ideo enim (ait *Holzmann*) Beneficarii non recitantes ante sententiam tenentur ad fructuum restitutionem, quia hæc, licet sit pœna, non est tamen pœna positiva, aut privativa, scil. quæ privet fructibus acquisitis, et ad quam sententia requiratur, sed est pœna negativa, nempe quæ negat posse acquiri fructus à non recitantibus, prout si Ecclesia dicat, non concedo tibi fructus nisi Officium recitaveris; (hoc tamen intelligitur, si culpabiliter Officium omittatur; secus verò, si sine culpa gravi, docet *Lugo. loc. cit.*, utque diximus *l. 3. n. 665. cum Less. Sanch. Concina, et communiori.*) Unde concluditur, respondendo ad quæsitum, quod si Sacerdos Beneficiarius omittit Officium nolens fructus restituere, peccat contra Religionem, et contra justitiam, cum retineat alienum quod acquirere non poterat omittendo Officium : Si verò omittit volens fructus restituere, tunc peccat tantum contra Religionem, non verò contra justitiam, quia tunc alienum non retinet.

Quæritur II. An Beneficiarius omittens Officium peccet gra- iter, si alias habeat animum restituendi fructus Beneficii. Affir- andum utique cum *Lugo Resp. mor. lib. 5. dub. 6. n. 2.* Ratio, via datur duplex præceptum, unum antiquum, quo obligantur eneficiati ad Officium; hic enim fuit finis primarius Ecclesiæ n institutione Beneficiorum, scilicet servitium Ecclesiæ præstan- dum; aliud novum, ut omittens Officium, fructus restituat. Beneficiatus igitur, etsi fructus restituat, non liberatur obliga- tione recitationis; Quare, qui Officium omittit sex primis men- sibus à receptione Beneficii, non tenetur fructus restituere sed

utique graviter peccat, ut declaravit S. Pius V. in Bulla relata lib. 3. n. 663.

ARTICULUS II.

Quanta sit hæc obligatio?

146. Quæ culpa sit omittere Officium, vel partem ejus notabilem? — 147. Quæ sit parva materia in omissione Officii? — 148. An omisio Horarum sit unum, vel plura peccata? — 149. Quot peccata committit qui Officium in mare proficiens, redditur impotens ad recitandum? — 150. Utrùm dubitans an aliquid omiserit, teneatur id recitare? — 151. Quando Beneficarii Officium omitterentes teneantur restituere fructus? — 152. Quibus sit applicanda fructuum restitutio? — 153. Quando possit Beneficarius à restitutione excusari titulo pecuniæ expensæ?

146. — « RESP. I. Est tanta, ut peccet mortaliter quisquis » habens hoc onus, Horas, vel notabilem earum partem omittit. » Ita communiter omnes, contra *Angelum, v. Hor.*, et *Richardum*: qui dicunt non esse mortale, nisi quis habeat consuetudinem omittendi: quam sententiam *Less.* non audet dicere » probabilem, quòd sit contra torrentem Doctorum. Ratio est, » quia violat præceptum in re gravi pertinente ad virtutem religionis. * (Et hæc est omnino tenenda cum communi: vide *Salm. de Hor. Can. cap. 2. n. 3.* Verius autem est, hanc obligationem » magis provenire ex recepta consuetudine, quàm ex jure positivo. » Ita *Salm. l. c. cum Less. Pal. Suar. etc.*) *

Ex dictis resolvuntur hi casus:

« 1. Non est mortale omittere unum psalmum, lectionem, vel » quid simile, ut habet communis, contra *Nav.*, nec tertiam » partem parvæ Horæ, contra *Azor et Mald.* quia non censetur » pars notabilis. Talem autem dicit *Palauus l. 1. p. 5.* esse in Matutino, quod est æquale uni parvæ Horæ. *Sanch. in sum. t. 1. l. 1. c. 18. n. 8.* dicit tres lectiones cum responsoriis in feriali Officio esse materiam parvam. In parvis Horis dicit *Fern. Fill. et Laym.* dimidium esse notabilem quantitatem. Vide *Escob. l. c. c. 13. n. 107.* ubi docet unam parvam Horam non esse partem » notabilem, respectu totius Officii, quod per modum unius est » præceptum. Verùm hoc meritò rejicitur ab aliis.

» 2. Est mortale, si omittas vel unam integram ex Horis, quæ » sunt septem, Matutinum cum Laudibus, Prima, Tertia, Sexta » Nona, Vesperæ, et Completorium: vel dimidium etiam ex » brevioribus, docent *Fern. Regin. Suar. Laym.* contra *Bon. et Less.* vel ex Matutino 9. Lectiones cum responsoriis, ut *Sanch. 1. mor. c. 18.* aut partem æquivalentem Horæ uni minimæ, ut » *Suar. de rel. t. 2. l. 5. c. 25. et Gavantus*; vel, ut alii, unum » Nocturnum. Vide *Bon. d. 1. q. 2. p. 1. Dian. p. 2. t. 2. R. 26. et 41.*

147. — Queritur I. quænam sit parva materia in omissione Of-

ficii? *Azor. Nav. Vill. etc. apud Conc. t. 2. pag. 447. n. 4.* tenent peccare mortaliter, qui omittit dimidiam, vel, ut alii dicunt, tertiam partem Horæ etiam parvæ, quia talis pars respectu illius Horæ jam est notabilis materia. Sed probabilius id negant *Less. l. 2. c. 37. n. 52. Bon. D. 1. q. 5. p. 1. n. 2. Cont. Journ. t. 1. p. 645. v. Dico. 2. cum Suar. Pontas, Van. Roy, item Pal. Garc. Trull. Pell. Led. etc. apud Conc. l. c.* Ratio, quia, licet illa pars sit notabilis respectu Horæ parvæ, est tamen levis in se, et respectu totius Officii; unde circa gravitatem materiæ, totius Officii quantitas respicienda est; non autem cujuslibet Horæ. Verius enim est præceptum Officii non esse septuplex ex septem Horis dicendis, sed unum præcipient unicum Officium constans septem partibus, ut patet ex *c. Dolentes, de Celebr. Miss.* ubi præcipitur sub uno præcepto Officium recitari his verbis: « Præcipientes » in virtute obedientiæ, ut Divinum Officium, nocturnum pariter » et diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter, et devotè. » Propter quod *Pal. D. 2. p. 5. n. 1. Bon. D. 1. q. 5. p. 1. n. 6. Ronc. q. 5. R. 2. pag. 154. Spor. tom. 3. pag. 73. n. 94. Tamb. c. 5. §. 2. n. 11. Elbel. t. 2. pag. 547. n. 36. Holz. tom. 1. pag. 442. n. 455. Salm. c. 3. n. 23. cum Trull. Pell. Leand. etc. Croix l. 4. n. 1220. cum Laym. et Fill.* probabiliter dicunt esse levem materiam omittere minus, quàm integram Horam parvam. Sic etiam *Elbel l. c. et Croix n. 1204. cum March. Pell. Tamb. et aliis*, ratione parvitatæ materiæ, probabiliter dicunt non peccare graviter, qui omitteret totas Vesperas Sabbati sancti. Cæterum, ut rectè aiunt *Bus. ut supra, et Mazzotta* (contra *Sot. Escob. Phil. etc. apud Salm. n. 22.*) improbabili est opinio, quòd una parva Hora, prout Tertia, Sexta, etc. sit levis materia.

Ita etiam tenendum peccare graviter, qui omittit unum nocturnum integrum, ut bene censent *Wigandt pag. 423. Holzm. p. 441. n. 455. Elbel. pag. 539. n. 39. Croix. l. 4. n. 1202 et Concina. pag. 468. n. 5.* cum communi, contra *Leand. Vercell. etc. apud Conc.* Qui putat etiam esse gravem materiam omittere tres Lectiones cum Responsoriis, sed probabiliter huic contradicunt *Sanch. l. 1. Dec. c. 10. n. 7. et Diana. p. 2. tr. 12. R. 41.* Intellige, si Lectiones cum Responsoriis sint tales, ut parvam Horam non adæquent. Unde bene concludunt *Sanch. dub. 11. n. 2. Pal. p. 5. n. 2. Less. c. 37. n. 57. Bon. p. 1. num. 2. et Salm. d. n. 23. cum Trull. Pell. etc.* illam universè censeri parvam materiam, quæ non pertingit ad quantitatem unius integræ Horæ. Immo *Salm. ibid.* admittunt in Officio longiori, putà Dominicæ, adhuc majorem materiam posse esse levem; sed huic non acquiesco, nam sic etiam omissio Horæ parvæ respectu totius Officii Dominicalis posset dici parva materia, quod minimè est admittendum, cum Hora etiam parva ex communi DD. sensu videatur materia absolutè gravis respectu cujuscumque Officii. Necnon bene addunt *Holzm. et Croix* censeri gravem omissionem, si de Hora parva aliquid nimis modicum diceretur.

148. — « 3. Sive omissio Horarum (abstrahendo à multipli-

» catione actuum voluntatis) sit unum numero peccatum, ut vult
 » Bon., sive sint plura formaliter, ut docet Less., sive unum
 » multiplex, ut Suarez, sive unum pluribus æquivalens, ut Fill.
 » loquitur: probabile tamen est in Confessione explicandum, quot
 » Horæ sint omissæ, eo quòd sit circumstantia tenens se ex parte
 » objecti, et constituens actum in ratione sua individuali. Bonac.
 » l. c. n. 9. Less. Suar. Fill.

» Hic igitur quæritur I. Quot peccata committat, qui totum
 » omittit Officium? Alii dicunt committere septem peccata; quia
 » pro singulis Horis diversum adest præceptum; hancque opinio-
 » nem probabilem putant Salm. c. 3. n. 22. Sed verius dicendum
 » unum tantum peccatum committere. Ita communiter Less. c. 37.
 » n. 53. Sanch. c. 2. dub. 12. n. 2. Pal. D. 2. p. 5. n. 1. Bon. q. 5.
 » p. 1. n. 8. Ronc. p. 154. q. 5. R. 3. Tourn. t. 1. pag. 646. Conc.
 » p. 483. n. 18. Elb. pag. 540. n. 393. Idemque expressè docet S.
 » Anton. 3. p. tit. 13. c. 4. ubi de hoc veram rationem assignat, di-
 » cens: « Qui omittit omnes Horas unius diei, non propterea com-
 » mittere septem peccata mortalia, sed unum, et tantò gravius,
 » quantò plus de Officio omittit; quia totum Officium unius diei
 » cadit sub uno præcepto. » Bene tamen advertit Elbel. l. c. quòd
 » si quis omitteret plures Horas ex intentionibus moraliter interrup-
 » tis, tunc plura committeret peccata.

» 149. — Quæritur II. Quot committat peccata, qui Officium in
 » mare projiciens redditur impotens ad recitandum? Hæc quidem
 » quæstio pendet ab alia, an omissione volita in causa sit in sese pecca-
 » tum? In ea quæstione prima sententia negat, eamque tenent Laym.
 » tr. 2. c. 3. num. 5. Azor. tom. 1. l. 4. c. 3. qu. 4. p. 4. item apud
 » Salm. tr. 20. de Pecc. c. 10. n. 25. S. Bonav. Pal. Vasq. Fill. Co-
 » sayr. Gran. etc. Ratio, quia talis ommissio dum accidit non est
 » voluntaria in se, sed in causa, ideo tantum in causa erit peccatum.
 » Unde juxta hanc sententiam talis committit unum peccatum tan-
 » tum, nempe cum projicit Breviarium. Secunda tamen verior sen-
 » tentia affirmat, et hanc tenet S. Thom. 1. 2. q. 76. a. 3. ad 3. et
 » q. 77. a. 7. et 2. 2. q. 150. a. 4. ubi ait: « Si autem actus præce-
 » dens fuit culpabilis, sic non totaliter aliquis excusatur à peccato
 » sequenti, quòd scil. redditur voluntarium ex voluntate præce-
 » dentis actus, in quantum scil. aliquis dans operam rei illicitæ
 » incidit in sequens peccatum. » Et eum sequuntur Caj. ib. Nav.
 » Man. c. 16. n. 8. Sanch. de Matr. l. 9. D. 45. a. n. 27. Pal. tr. 2.
 » D. 1. p. 3. n. 6. et Salm. n. 26. cum Abul. Sot. Med. Lop. Vill. et
 » aliis. Ratio, quia, licet ad omissionem peccaminosam requiratur,
 » ut adsit voluntarium, sufficit tamen voluntarium in causa, ut
 » patet ex c. Mulieres, de Sent. Excom. ubi dicitur quòd si quis
 » voluntariè se inebriat prævidens occisurum Clericum, incurrit
 » excommunicationem secuta occisione. Ergo occisio illa est verè
 » peccatum, alias sine peccato externo non posset occisor ex-
 » communicationem contrahere. Propterea quoad casum nostrum
 » respondetur, projicientem Officium tot peccata committere,
 » quot sunt omissiones quas prævidet, nisi pœniteat primi peccati,

» nam alioquin perseverat voluntarium positum in causa. Ita
 » Sanch. Cons. l. 7. c. 2. dub. 51. Tourn. t. 1. p. 657. et Elbel pag. 556.
 » n. 42. cum communissima. Vide dicenda l. 5. ex n. 49.

» 150. — Quæritur III. Utrum, si quis dubitat, an aliquid omiserit
 » de Officio, teneatur id recitare? Resp. Scrupulosi non sunt obli-
 » gandi ad repetendum, quia in his ut plurimum dubia, non sunt
 » vera dubia, sed inanes apprehensiones. Quoad alios verò distin-
 » guendum: Si dubium est merè negativum, utique tenentur, quia
 » in dubio possessio stat pro præcepto, ita Pal. D. 2. p. 6. n. 1.
 » Salm. cap. 3. n. 12. et alii communiter. Si verò dubium est po-
 » sitivum, ita ut probabiliter judices dixisse, non teneris repetere
 » prout docent communissimè Pal. l. c. Sanch. Cons. l. 7. c. 2. dub.
 » 34. n. 3. Tourn. t. 1. num. 645. et Salm. dict. num. 12. cum Pel-
 » liz. Trull. Diana, etc. item Laym. Lugo, Ronc. et Viva, quos
 » adduximus l. 1. n. 76. Item dicit Croix l. 4. n. 1255. cum Sanch.
 » l. c. Laym. et Illsung., malè facere, qui habens conjecturam,
 » quòd aliquam partem dixerit, eam repetit, quia viam scrupulis
 » aperit; et docet Nav. (apud Concin. t. 2. pag. 463. n. 12.) sic
 » dicens: « Non solum non tenetur repetere id quòd probabiliter
 » credit se dixisse, verum etiam malè ageret id faciendo eo quòd
 » habitum concipiendi scrupulos superfluos sibi quæreret. »

» Unde docent Sanch. l. cit. cum Nav. Major. et Angles, Croix
 » d. n. 1255. cum Azor. Suar. Fil. Bon. Tamb. ac Salm. l. c. cum
 » Ang. Trull. et Pell. quòd bene excusaris à repetendo, si non me-
 » mineris dixisse aliquid, et habens justam conjecturam credendi
 » quòd dixeris; putà (ut aiunt Sanchez cum aliis citatis, et Salm.
 » tr. 29. c. 7. n. 7. cum Nav. Suarez, Bardi, etc.) si recordaris te
 » incœpisse Psalmum, Lectionem, vel Horam, si postea non data
 » opera distractus, vel non interruptus te invenias in fine Horæ,
 » legendo, vel memoriter recitando ea in quibus ordinariè non soles
 » errare; et hoc locum habere dicunt Gobat. et Tamb. apud Croix
 » num. 1235. etiamsi habeas rationem probabilem omissionis, quia
 » præsumptio, quòd soleas perficere quòd incœpisti, efficit ut nihil
 » tenearis repetere, nisi eis sis moraliter certus quòd non dixeris.
 » Si verò dubites an totam Horam dixeris, vel non, censent Salm.
 » dict. n. 7. quòd si sæpius tali dubio labores, non teneris repetere,
 » quia tunc facilè præsumitur tale dubium oriri à scrupulis; secus,
 » si raro. Cæterum bene ait Croix d. n. 1255. cum Nav. Az. Suar.
 » Bon. etc. quòd si ordinariè non soleas dicere Horam posteriorem
 » nisi post priorem, prudenter potes credere te nihil omisisse.

» 151. — « Resp. 2. Tanta est obligatio, ut inducat ei onus res-
 » titutionis fructuum, pro rata omissionis Officii, qui titulo Bene-
 » ficii ad Horas tenetur, si elapsis sex mensibus post adeptam
 » possessionem (is enim, etsi graviter peccet omitendo, non ta-
 » men tenetur ad restitutionem) culpabiliter Officium non reci-
 » taverit. Patet ex Concil. Lateranensi sub Leone X. Sed quia
 » dubium fuit, utrum hoc Concilium esset receptum, Pius V.
 » Bullam edidit, quæ est apud Navar. c. 25. qua hoc decretum
 » confirmat, ac declarat sic, ut qui uno die totum Officium omi-

» serit, teneatur restituere omnes fructus illi diei respondententes,
 » v. g., qui accipit annuè 365 florenos, teneatur pro uno die res-
 » tituere unum florenum; qui autem omiserit Matutinum tantum,
 » mediam partem fructuum unius diei: qui reliquis Horas, etiam
 » mediam partem: qui verò unam ex illis, sextam partem: eaque
 » restitutio faciendâ est vel fabricæ, vel pauperibus. *Laym. Fill.*
 » *Bonac. d. 1. q. 5. p. 2. etc. contra de la Cruce, et Lopez, apud*
 » *Dian. p. 2. l. 12. Res. 34.* qui dicunt, si Beneficiatus intra annam
 » per 8 vel 10 dies tantum omittat, non teneri ad restitutionem,
 » eo quòd sit servus libera lissimi Domini, qui multò minùs, quam
 » Domini temporales, ad pauca attendat. * (*Vide dicta l. 3.*
 » *n. 663.*) *

» 1. Clerici Majorum Ordinum, qui solo titulo Ordinis, et
 » quocumque alio titulo, quam Beneficii, ad Horas tenentur, non
 » obligantur ad dictam restitutionem, quia nullos percipiunt
 » fructus propter onus recitandi Officium. *Bon. l. c. p. 2. n. 3.*

» 2. Nec ii obligantur, qui ex naturali oblivione, justo impe-
 » dimento, bona fide, invincibili ignorantia, aut aliter absque
 » culpa omiserunt. Ratio est, quia in conscientia non debetur
 » pœna, ubi non est culpa. *Less. Suar. Bon. n. 5.* * (*Ita etiam*
 » *Vica cum Sanch. Vide l. 3. n. 665.*) *

» 3. Valde probabile est, quòd qui alia onera habent, quam
 » precum, verbi gratia Pastores, Episcopi, etc. omittentes Horas
 » possint retinere majorem partem fructuum istius diei, ratione
 » dictorum onerum: sufficiatque dare tertiam partem, vel quar-
 » tam fructuum: eo quòd tantum obligentur ad restitutionem
 » fructuum respondentium oneri divini Officii. *Nav. Fill. Bon.*
 » *p. 3. Dian. p. 2. tom. 12. Res. 8.* citans alios multos. * (*Ita*
 » *etiam probabiliter tenet Croix l. 4. num. 1214. cum Sanch. et*
 » *Gob. Vide dicta l. 3. n. 673.*) *

» 4. Si talis Pastor habeat tenues redditus ad sustentationem, vi-
 » detur ad nihil obligandus, cum ob alia onera illi debeatur sus-
 » tentatio. *Laym. l. 4. tr. 2. cap. 5.* Imò *Dian. pag. 2. tract. 12.*
 » *Resp. 9. Mald. tr. 10. cap. 2. dub. 3.* dicunt eum, qui habet
 » Beneficium valde tenue, v. gr. cujus redditus tertiam partem
 » mediocris sustentationis non adæquent, non teneri, ob Horas
 » aliquoties neglectas, ad restitutionem. * (*Et est probabile cum*
 » *Less. Sanchez. Pell. Red. Rodr. Vide dicta l. 3. n. 774.*) *

152. — » 5. Restitutio hæc fieri potest vel pauperibus amicis,
 » vel aliis, vel ipsi etiam Beneficiato, si pauper est. Item impendi
 » potest in fabricam domùs, vel meliorandos agros Beneficii; quia
 » hæc nomine fabricæ etiam intelliguntur apud *Suar. et Bonac.*
 » * (*Vide dicta d. l. 3. n. 672.*) * Denique aliquando compensari
 » potest, offerendo suffragia pro defunctis, aliisque precibus, ut
 » vid. *Bon. l. cit. p. 4.* * (*Idem dicunt Salm. tr. 16. c. 2. n. 60.*
 » *Sed vide dicta l. 3. n. 667. et 672. ubi huic non acquievimus* *)
 » et sic etiam per alium, seu per Officium, aut preces ab alio ad
 » tuam intentionem recitatas, et à te defunctis applicatas, satis-
 » fieri posse, docet *Quintan. t. 8. sect. 6.* Nec continuo damnandam

» dum, qui ordinariè recitare solitus, semel, verbi gratia, vel bis
 » in anno omisit, etsi nihil restituat, docent *Sot. Med. Fill. c. 10.*
 » *n. 316. et 317.* * (*Sed hoc non videtur posse sustineri, ut meritò*
 » *dicunt Salm. d. c. 2. n. 55. cum S. Pius in sua Bulla dicat: Ut*
 » *qui omnes Horas uno, vel pluribus diebus intermiserit.*) *

» 6. Qui pecuniam, quam ob neglectas Horas tenetur restituere
 » sive erogare in usus pios, impendit, in alios, quam vel in pau-
 » peres, vel fabricam Beneficii, non satisfacit (secundum jus
 » commune, ubi Concilium Lateranense, vel Bulla Pii Quinti
 » est recepta) obligationi suæ; nisi aliud ferat consuetudo, vel
 » statutum alicubi receptum; quia disertè præcipitur restitui pau-
 » peribus, vel fabricæ Beneficii. Vide *Bon. qu. 2. p. 2. et 4.* *
 » (*Vide d. l. 3. n. 672.*) *

153. — » 7. Posse aliquando Beneficium excusari à restitu-
 » tione ob Horas neglectas, titulo pecuniæ expensæ; intellige post
 » omissionem Horarum * (Nam si ante omissionem, non excu-
 » satur, cum damnata sit Propos. 33. ab Alex. VII. dicens:
 » Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest
 » per quascumque elemosynas, quas antea Beneficiarius de fruc-
 » tibus sui Beneficii fecerit.); etsi non isto intuitu, in pauperes
 » vel alios usus pios, censet *Dian. p. 3. R. 57. ex Laym. l. 3. s.*
 » *3. t. 2. c. 12. n. 9.* esse probabile tum quòd quidam Auctores ita
 » sentiant; tum quòd videatur esse virtualis intentio omnium
 » dantium elemosynas, satisfacere per illas omnibus obligacioni-
 » bus, quas suis peccatis contraxerunt; tum quòd leges eccle-
 » siasticæ benignè debent explicari. * (*Et probabile est juxta*
 » *sententiam, quam tenent Sanch. Cons. l. 2. c. 3. dub. 121. Lu go*
 » *D. 4. n. 46. Laym. l. 2. tr. 2. c. 12. n. 9. Salm. c. 2. n. 63. cum*
 » *Pelliz. et Croix l. 4. n. 1215. cum Suar. Gob. et aliis. Vide dicta*
 » *l. 3. n. 700. v. Limitant.* *) Addit. *Jo. de Salas. de leg. d. 15. sess.*
 » *2. n. 27. Vesq.:* si Canonicus grossam, seu corpus sui Canonica-
 » tûs verè, et absolutè lucretur, priusquam omittat Officium
 » non teneri ad restitutionem propter omissionem sequentem, eo
 » quòd pœna non sit, ut fructus jam suos factos restituat, sed ut
 » fructus non faciat suos. Sic ille apud *Dian. p. 2. t. 12. R. 8.* ut
 » infra art. 4. §. 6. in fine.

» 8. Ubi Bulla Pii V. non est recepta, potest videri probabile,
 » Beneficium ad dictam restitutionem non obligari, ut habet
 » *Sylv. v. Clericus.* »

ARTICULUS III.

Quæ excusent à recitatione Horarum?

154. Quomodo excuset *Infirmas*? Not. I. An excuset gravis moles-
 » tia? Not. II. An excuset convalescentia? Not. III. Quid in dubio an
 » infirmitas sufficiat ad excusandum? Not. IV. Quid si dubites an pos-
 » sis recitare partem? — 155. An excusentur laborantes febri tertiana
 » vel quartana? — 156. Quomodo excuset *justum impedimentum*? Et
 » an ideo excusentur Concionatores, Confessarii, peragentes necessaria